

характеру вимагає правової оцінки на предмет можливості його віднесення до належного виконання іпотечного зобов'язання, а, отже, потребує подальшого дослідження.

Викладене вище дає можливість зробити такі висновки.

Для іпотечного правовідношення характерними є специфічні речово-правові ознаки, що впливають із фактичного передання іпотекодержателю права на чужу річ – на предмет іпотеки.

Іпотечне зобов'язання є додатковим (акцесорним) зобов'язанням і, на відміну від низки інших забезпечувальних зобов'язань, наділяє сторони специфічними правами та обов'язками, що здійснюються протягом усього періоду дійсності іпотеки (від її виникнення до припинення у встановленому порядку).

Зазвичай іпотека виникає на підставі договору, а у окремих випадках – на підставі норми закону чи рішення суду, однак загальним правовим режимом щодо таких видів іпотеки все одно виступає режим, визначений для договірної іпотеки.

Стадіями виконання іпотечного зобов'язання є такі: перша – від моменту укладення іпотечного договору до моменту невиконання основного зобов'язання, забезпеченого іпотекою (якщо таке невиконання настане); друга – від моменту невиконання основного зобов'язання до припинення іпотеки у встановленому порядку.

У законодавстві про іпотеку передбачено низку специфічних форм (способів) виконання іпотечного зобов'язання у частині задоволення вимог іпотекодержателя (кредитора за основним зобов'язанням), що є самостійними та, часто-густо, незалежними один відносно одного.

Виконання іпотечного зобов'язання варто розглядати у трьох аспектах: як правовий інститут – сукупність норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у зв'язку з виконанням іпотечного зобов'язання; як процес – динамічний стан іпотечного зобов'язання, завдяки якому здійснюються права та обов'язки сторін зобов'язання; як підставу для припинення іпотечного зобов'язання.

Специфіка виконання іпотечного зобов'язання цілком і повністю впливає з особливих, визначених законодавством, підстав для припинення іпотеки, що часто не лише збігаються у часі з припиненням іпотечного зобов'язання, а й визначають правову форму його виконання.

Напрямами подальших досліджень з урахуванням правозастосовної практики можуть стати такі питання: співвідношення належного виконання іпотечного зобов'язання, неналежного виконання та невиконання іпотечного зобов'язання; співвідношення моменту виникнення іпотечного зобов'язання та моменту виникнення іпотеки; позасудове врегулювання; реалізація предмета іпотеки за рішенням суду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 272 с.
2. Рашківська В. Деякі аспекти правового механізму звернення стягнення на заставлене нерухоме майно // Віче, 2013. № 16. С. 24–27.
3. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності: навч. посіб. [2-е вид., перероб. і допов.]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 576 с.
4. Беляневич О. А. Деякі питання припинення поруки та іпотеки // Вісник Верховного Суду України, 2015. № 6. С. 36–42.
5. Вавженчук С. Я. Базові засади виконання договірних зобов'язань // Юридична Україна, 2011. № 6 (102). С. 50–53.

Dmitrenko V. Specifics of the execution of the mortgage obligations

The article analyzes specifics of mortgage obligations. It defines the concept of «the execution of the mortgage» as a legal institution, as a process, as grounds for termination of the obligations. The attention is focused on individual issues of analyzed sphere, and defines directions for further research.

Keywords: mortgage, mortgage legal relationship, mortgagor, mortgagee, fulfillment of mortgage obligation.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВИГОДОНАБУВАЧА ЗА ДОГОВОРОМ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Міловська Н. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, науковий співробітник НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті проаналізовано особливості правового статусу вигодонабувача як одного із учасників договору страхування цивільної відповідальності. Обґрунтовано, що вигодонабувача можна кваліфікувати

як третю особу, яка не є стороною договору страхування відповідальності, є невідомою заздалегідь, проте зазнала збитків внаслідок настання страхового випадку.

Ключові слова: вигодонабувач, договір страхування, цивільна відповідальність, права та обов'язки, страховий інтерес, страхове відшкодування.

Страхування як система захисту майнових інтересів фізичних, юридичних осіб, а також держави є важливим елементом ринкової економіки. Це обумовлено тим, що ринок об'єктивно містить безліч ризиків, серед яких є і такі, що пов'язані з можливістю заподіяти шкоду життю, здоров'ю чи майну фізичних або юридичних осіб. Згідно з вітчизняним законодавством страхування, де об'єктами є майнові інтереси, пов'язані з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди юридичній або фізичній особі, її майну, належить до страхування відповідальності (ст. 980 ЦК України [1] та ст. 4 Закону України «Про страхування» [2]).

Незважаючи на певну урегульованість страхових відносин українським законодавством, деякі прогалини, що перешкоджають використанню страхування для захисту майнових інтересів його учасників, в нашій державі все ж таки існують. Враховуючи поширення страхових відносин та їх спрямованість у першу чергу на захист та відновлення майнових інтересів учасників таких відносин, наукові дослідження у цій сфері залишаються актуальними.

Одним із питань, що потребують уваги з боку як науковців, так і законодавців, є питання врегулювання правового статусу учасників страхових відносин, визначення їх місця в таких відносинах. І якщо питання правового статусу страховика та страхувальника майже не викликають запитань, то визначення правового статусу вигодонабувача потребує підвищеної уваги.

Питанням, присвяченим страховим відносинам, приділяли свою увагу такі науковці, як: В. П. Янішен, О. В. Гринюк, Н. Б. Пацурія, В. С. Белих, І. В. Кривошеєв, В. Ю. Абрамов та інші. У працях Н. В. Безсмертної, М. І. Брагінського, С. М. Братуся, Ю. О. Заїки, Л. Л. Кінащук, О. С. Красільникової, В. В. Луця, В. М. Никифорака, Р. В. Соботника, Я. О. Чапічадзе та інших досліджено лише деякі проблеми суб'єктного складу відносин страхування відповідальності. Тому визначення правового статусу вигодонабувача в договорі страхування відповідальності залишається майже не дослідженим, що підкреслює актуальність та новизну обраної тематики.

Метою статті є встановлення особливостей правового статусу вигодонабувача як одного із учасників договору страхування цивільної відповідальності, на захист майнових інтересів якого спрямоване укладення даного договору.

У широкому розумінні суб'єктами страхових правовідносин є сторони договору страхування та учасники страхових відносин. Як випливає зі ст. 979 ЦК України та ст. 16 Закону України «Про страхування», сторонами договору страхування є страховик та страхувальник. Так, відповідно до ст. 979 ЦК України за договором страхування одна сторона (страховик) зобов'язується у разі настання певної події (страхового випадку) виплатити іншій стороні (страхувальникові) або іншій особі, визначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

Відповідно до ч. 2 ст. 985 ЦК України страхувальник має право при укладенні договору страхування призначати фізичну або юридичну особу для одержання страхової виплати (вигодонабувача), а також замінювати її до настання страхового випадку, якщо інше не встановлено договором. При цьому право на зміну вигодонабувача може бути обмежене договором страхування (ч. 1 ст. 985 ЦК України).

Таким чином, ст. 985 ЦК України передбачено можливість укладення договору страхування в інтересах третіх осіб в розумінні ст. 636 ЦК України, тобто осіб, які хоча і не є стороною в договорі, але набувають права вимагати виконання зобов'язання на свою користь. В. І. Серебровський зазначає, що право третьої особи існує тому, що обіцянка боржника провести виконання третій особі прийнята іншою стороною в договорі – контрагентом [3, с. 68].

У ст. 16 Закону України «Про страхування» також передбачена можливість укладання договору страхування на користь іншої особи, визначеної у договорі страхування страхувальником, якій страховик повинен у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату, проте цій особі не дається конкретного найменування.

Стаття 3 Закону України «Про страхування» у страховому зобов'язанні виділяє два види третіх осіб: застраховані особи, тобто фізичні особи, у житті яких можуть трапитися події, у зв'язку з чим виникає обов'язок страховика здійснити страхові виплати, і введення яких до кола суб'єктів відносин страхування допускається лише за їх згодою, та вигодонабувачі.

У вітчизняному законодавстві правовому статусу вигодонабувача приділена незначна кількість норм. Ні ЦК України, ні Закон України «Про страхування» не містять легального визначення вигодонабувача.

Згідно із ч. 4 ст. 3 Закону України «Про страхування» страхувальники мають право при укладанні договорів страхування інших, ніж договори особистого страхування, призначати фізичних або юридичних осіб (вигодонабувачів), які можуть зазнати збитків у результаті настання страхового випадку, для

отримання страхового відшкодування, а також замінювати їх до настання страхового випадку, якщо інше не передбачено договором страхування.

Водночас, якщо у відносинах особистого страхування вигодонабувачами можуть вважатися особи, призначені страхувальником за згодою застрахованої особи для отримання страхових виплат, а у майновому страхуванні – особи, призначені страхувальником для отримання страхового відшкодування, які можуть зазнати збитків у результаті настання страхового випадку, то у договорах страхування цивільної відповідальності вигодонабувач, як учасник відповідних відносин, взагалі не може бути заздалегідь визначений при укладенні даного договору, що обумовлено особливістю відносин у сфері страхування цивільної відповідальності. Крім цього, якщо у договорах особистого та майнового страхування вигодонабувач бере участь не в кожному договорі страхування, а лише в тому, в якому страхувальник цього захоче, то у договірних зобов'язаннях зі страхування цивільної відповідальності участь вигодонабувача, причому незалежно від волі страхувальника, є обов'язковою, оскільки становить необхідну умову існування самого страхового правовідношення. Зважаючи на це, положення ст. 985 ЦК України, ч. 4 ст. 3 та ст. 16 Закону України «Про страхування», які передбачають можливість укладення договору страхування в інтересах третіх осіб, містять низку положень, що іноді перешкоджають використовувати інститут страхування для повного захисту майнових прав та інтересів учасників зобов'язань. Так, зазначені норми чинного законодавства, які визначають, що вигодонабувачем за договором страхування може бути лише особа, яка визначена в договорі страхування, при страхуванні цивільної відповідальності є неприйнятними.

Особливістю страхування цивільної відповідальності є неможливість чіткого визначення у договорі особи, на чию користь буде здійснюватись страхове відшкодування. У цьому випадку статусу вигодонабувача набудуть ті особи, яким страхувальник або особа, відповідальність якої застрахована, завдасть шкоди. Як самі потерпілі особи, так і розмір завданої їм шкоди визначаються лише після настання страхового випадку [4, с. 194].

На думку Н. Якібчук, у разі укладення страхувальником договору страхування цивільної відповідальності іншої особи (особа, чия відповідальність застрахована) вигодонабувачем слід визначати і цю особу, оскільки за таким договором страхується її майновий інтерес [5, с. 114]. Однак страхувальник і вигодонабувач є різними учасниками цивільно-правових відносин страхування, а тому об'єднувати ці поняття в договорі страхування не слід [6, с. 15]. Вигодонабувач хоча і є учасником вказаних правовідносин, однак він не є стороною договору страхування. Як зазначає П. С. Голуб, правова конструкція договору страхування деліктної відповідальності побудована за моделлю договору на користь третьої особи, оскільки тільки використання такої конструкції надає можливість ефективно вирішувати завдання захисту прав вигодонабувачів. Страхувальник в даному договорі не може виступати в якості вигодонабувача, ним у всіх випадках є потерпілий [7, с. 5]. Після настання страхового випадку вигодонабувач отримує право вимагати від страховика виплату страхового відшкодування, але він не може впливати на умови договору страхування. На відміну від страхувальника, вигодонабувачем може бути не тільки повністю дієздатна особа, а й неповнолітня, а також малолітня особа.

Договір страхування цивільної відповідальності за заподіяння шкоди може бути укладений лише на користь вигодонабувача – особи, якій може бути заподіяна шкода, навіть якщо договір укладений на користь страхувальника або іншої особи, що відповідальна за заподіяння шкоди, або в договорі не визначено, на чию користь він укладений. Так, відповідне положення закріплене в ст. 931 ЦК РФ. Отже, не тільки передбачається обов'язковість використання договору на користь третьої особи, а й прямо визначається, хто може бути вигодонабувачем у договорах страхування відповідальності за заподіяння шкоди, через індивідуалізацію вигодонабувача вказуючи на те, що це особа, життю, здоров'ю або майну якої може бути заподіяна шкода діями страхувальника або іншої особи, на яку така відповідальність може бути покладена законом. Звичайно, відповідна норма повинна знайти своє відображення і у ЦК України.

На думку В. М. Никифорака, вигодонабувачем за договором страхування відповідальності є невідома наперед третя особа, яка не є стороною договору, проте має право на страхове відшкодування [8, с. 4]. Дійсно, зазвичай ніхто не в змозі передбачити ймовірність заподіяння кому-небудь шкоди, так само як не в змозі заздалегідь визначити коло осіб – потерпілих (вигодонабувачів), яким може бути завдано шкоди. Більше того, неможливо визначити період часу ймовірного заподіяння шкоди і її розміри. Відзначимо, що для страхування цивільної відповідальності невизначеність в особистості конкретного потерпілого не має значення для захисту майнових інтересів страхувальника, оскільки визначальним чинником у цьому випадку є страхова сума, яка може бути виплачена будь-якому потерпілому, незалежно від особи останнього. Якщо в договорі вказаний інший вигодонабувач або він взагалі там не вказаний, це не береться до уваги при виплаті страхового відшкодування [8, с. 12].

У страховій доктрині правове становище вигодонабувача викликає чимало суперечок і дискусій. Підставою для дискусії є, зокрема, питання, чи повинен вигодонабувач володіти страховим інтересом? Дійсно, наявність страхового інтересу є одним із основних принципів страхування. Під ним розуміють

юридичний факт, від наявності якого залежить подальше існування страхового правовідношення [9, с. 567]. Водночас законодавець взагалі не вживає поняття «страховий інтерес», застосовуючи поняття «майнові інтереси». Проте страховий інтерес займає важливе місце як категорія в системі страхових відносин.

Беручи за основу один з головних постулатів страхування про те, що без інтересу немає страхування, В. Р. Ідельсон стверджував, що вигодонабувачем може бути лише та особа, яка має інтерес у збереженні життя або працездатності [10, с. 52]. Погляди В. Р. Ідельсона з означеної проблематики ґрунтуються в основному на тому, що вигодонабувачами – третіми особами у договорах страхування можуть виступати лише ті, хто тією чи іншою мірою зацікавлений у збереженні життєвих благ, в тому числі благ, пов'язаних безпосередньо з життям і здоров'ям страхувальника або застрахованої особи.

Подібна правова позиція з теоретичної точки зору має право на існування для виявлення сутності страхового інтересу. Але з урахуванням правозастосовчої практики така точка зору сприяє певному обмеженню прав страхувальників та застрахованих осіб щодо розпорядження своїми майновими правами.

При страхуванні відповідальності фізичної або юридичної особи формою прояву страхового інтересу страхувальника є можливість його звільнення від матеріальної відповідальності перед третіми особами за наслідки заподіяння шкоди, що завдана його діями або бездіяльністю, шляхом виплати страховиком страхового відшкодування. У свою чергу, говорити про належність страхового інтересу вигодонабувачу некоректно, оскільки саме страхувальник або особа, відповідальність якої застрахована, захищають своє майнове становище шляхом укладення договору страхування, надаючи потерпілій особі лише право на отримання страхового відшкодування. Страховий інтерес вигодонабувачів полягає, власне, в тому, щоб страховий випадок (мається на увазі збиток) не настав.

Правовий статус вигодонабувача за договором страхування цивільної відповідальності вирізняє належне йому право вимагати від страховика виконання покладених на нього обов'язків, у тому числі здійснити виплату страхового відшкодування. Водночас страхувальник, який уклав договір страхування на користь вигодонабувача, не звільняється від виконання своїх обов'язків за цим договором.

Право вигодонабувача на отримання страхового відшкодування, як зазначає М. І. Брагинський, носить секундарний характер [11, с. 38], оскільки для його трансформації в суб'єктивне право, визначене в договорі страхування, необхідне пряме вираження ним наміру скористатися даним правом. Крім того, вигодонабувач наділений й правом, що має на меті забезпечити отримання страхового відшкодування – правом пред'явлення відповідної вимоги до страховика, а також правом вимагати нерозголошення отриманих про нього відомостей.

При заподіянні шкоди потерпілій (вигодонабувач) має право обирати, до кого вимогу про виплату страхового відшкодування пред'являти – до заподіювача чи страховика в межах страхової суми. Зазначеною можливістю потерпіла особа володіє тоді, коли страхування відповідальності за заподіяння шкоди є обов'язковим або право заявлення нею такої вимоги страховику передбачено законом чи договором [11, с. 38].

Часто на практиці виникає запитання: чи може страхувальник через суд примусити страховика виплатити страхове відшкодування потерпілому–вигодонабувачу? Такі позови страхувальників є реакцією на вимогу потерпілих про відшкодування шкоди. Страхувальник, отримавши таку претензію, звертається до суду з позовом про виконання договору страхування і виплату страхового відшкодування потерпілому з метою звільнити себе від такої виплати [12]. Так, відповідно до ч. 2 ст. 636 ЦК України виконання договору на користь третьої особи може вимагати як особа, яка уклала договір, так і третя особа, на користь якої передбачено виконання. Згідно з ч. 4 ст. 636 ЦК України, якщо третя особа відмовилася від права, наданого їй на підставі договору, сторона, яка уклала договір на користь третьої особи, може сама скористатися цим правом, якщо інше не впливає із суті договору. Однак суди відмовляють у таких позовах, мотивуючи своє рішення тим, що коли потерпілий, який виступає як третя особа, на користь якої укладено договір страхування, не скористався своїм правом на отримання страхової виплати, то страхувальник не вправі вимагати від страховика виконання договору на користь третьої особи [12]. Так, відповідно до ст. 22 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» шкода відшкодовується потерпілому [13]. Зазначеним Законом не передбачено виплату страхувальнику страхового відшкодування.

На нашу думку, при отриманні вигодонабувачем страхового відшкодування за шкоду, заподіяну його життям або здоров'ю, враховується шкода, нерозривно пов'язана з його особистістю. Саме за цією ознакою не є можливою заміна вигодонабувача, а перехід до іншої особи вимог про відшкодування шкоди, заподіяної життям або здоров'ю, не може допускатися.

При безпідставній відмові у виплаті страхового відшкодування, крім наслідків, передбачених договором, страховик, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу страхувальника зобов'язаний сплатити йому суму страхової виплати з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом (ст. 526, ч. 2 ст. 625 ЦК України).

До основних обов'язків вигодонабувача можна віднести: негайне повідомлення про настання страхового випадку, якщо вигодонабувач має намір скористатися правом на страхове відшкодування; передання страховику усіх документів і доказів, а також повідомлення йому всіх відомостей про настання страхового випадку.

Відповідно до ч. 1 ст. 990 ЦК України, ч. 1 ст. 25 Закону України «Про страхування» здійснення страхових виплат і виплата страхового відшкодування проводиться страховиком на підставі заяви страхувальника (його правонаступника або третіх осіб, визначених умовами страхування) і страхового акта (аварійного сертифіката), який складається страховиком або уповноваженою ним особою (аварійним комісаром) у формі, що визначається страховиком. За відсутності вказаної заяви обов'язок страховика здійснити страхові виплати і виплату страхового відшкодування не виникає. Пунктом 3 ч. 1 ст. 991 ЦК України встановлено, що страховик має право відмовитися від здійснення страхової виплати у разі подання страхувальником завідомо неправдивих відомостей про об'єкт страхування або факт настання страхового випадку. Аналогічні приписи містяться у ст. 26 Закону України «Про страхування».

При заподіянні шкоди життю або здоров'ю третіх осіб до суми страхового відшкодування повинні включатися і підлягати відшкодуванню:

– витрати на відшкодування заробітку (доходу), втраченого потерпілою третьою особою внаслідок розладу здоров'я;

– витрати на відновлення здоров'я потерпілої третьої особи: доставлення, розміщення, діагностика, лікування і реабілітація у відповідній установі охорони здоров'я, медичний догляд, лікування в домашніх умовах, придбання медикаментів;

– частина заробітку (доходу), яку у разі смерті потерпілої третьої особи втратили непрацездатні особи, які були на її утриманні або мали право на одержання від неї такого утримання;

– витрати на поховання у разі смерті потерпілої третьої особи, що визначаються у розмірі необхідних і доцільних витрат на підставі документів, що їх підтверджують, і відшкодовуються особі, яка їх здійснила.

У разі знищення або пошкодження майна третіх осіб відшкодуванню підлягає реальний збиток:

– при знищенні майна – у розмірі його дійсної вартості на день настання страхового випадку, з відрахуванням зносу і вартості залишків майна, придатних для подальшого використання або реалізації;

– при пошкодженні майна – у розмірі витрат на його відновлення до стану, в якому майно перебувало до настання страхового випадку.

Слід зазначити, що у разі, коли страхового відшкодування недостатньо для того, щоб повністю відшкодувати заподіяну шкоду, заподіювач шкоди, що застрахував свою відповідальність, зобов'язаний відшкодувати шкоду потерпілому в розмірі різниці між розміром страхового відшкодування, що підлягає виплаті, і фактичним розміром шкоди. Крім цього, страхова сума при відшкодуванні шкоди, завданої майну потерпілих, завжди зменшується на суму франшизи, яка не може перевищувати 2 % ліміту відповідальності страховика.

Можливість відшкодування моральної шкоди у відносинах у сфері страхування цивільної відповідальності передбачена, зокрема, ст. 9, 22 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». При цьому страховик відшкодовує не більше, ніж 5 % ліміту, визначеного в п. 9.3 ст. 9 цього Закону. Відшкодування потерпілому моральної шкоди з підстав, передбачених пунктами 3, 4 ч. 2 ст. 23 ЦК України, проводиться в розмірі, визначеному судом, особою, яку визнано винною у завданні збитків.

Висновки. У договорі страхування цивільної відповідальності участь вигодонабувача є необхідною умовою існування самого страхового правовідношення. Однак вигодонабувач не є стороною договірної зобов'язання, оскільки договір страхування укладається між страхувальником і страховиком. Крім цього, вигодонабувач у даному виді договору виступає як третя особа, на користь якої він укладається. При цьому виникає особлива конструкція договору на користь третьої особи – договір на користь особи, яка невідома в момент укладання договору страхування, оскільки не може бути відомо заздалегідь, кому саме буде заподіяно шкоду страхувальником або особою, відповідальність якої застрахована.

Таким чином, вигодонабувача за договором страхування цивільної відповідальності можна визначити як невідому заздалегідь третю особу – фізичну або юридичну особу, яка не є стороною договору, але зазнала збитків у результаті настання страхового випадку, визначеного у договорі страхування між страховиком і страхувальником, і яка наділена правом на отримання страхового відшкодування.

Норми ЦК України та Закону України «Про страхування», які здійснюють правове регулювання порядку укладення та виконання договорів страхування, містять низку положень, що іноді перешкоджають використовувати інститут страхування для повного захисту майнових прав та інтересів учасників зобов'язань. Так, положення відповідних нормативно-правових актів, які визначають, що вигодонабувачем за договором може бути лише особа, яка визначена в договорі страхування, при страхуванні цивільної відповідальності є неприйнятними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 року. Київ: Істина, 2003. 368 с.
2. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України, 1996. № 18. Ст. 78.
3. Серебровський В. И. Избранные труды по наследственному и страховому праву. Москва, 1997.
4. Цивільне право України: академ. курс [Підруч.]: у 2-х т.; за заг. ред. Я. М. Шевченко. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. Т. 2. Особлива частина. 520 с.
5. Якібчук Н. Особливості суб'єктного складу правовідносин страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів // Вісн. Львів. нац. ун-ту. ім Івана Франка. Серія юридична. Випуск 47. 2008. Ст. 110–117.
6. Посполітак В. Проблемні питання страхування в законодавстві України // Юрид. журнал, 2003. № 12.
7. Голубь П. С. Страхование ответственности владельцев источников повышенной опасности: автореф. канд. юрид. наук.: 12.00.03. Москва, 2006. 20 с.
8. Никифорак В. М. Договір страхування відповідальності: автореф. дис. канд. юрид. наук.: 12.00.03. Київ, 2002.
9. Літвінова О. В. Правовий статус вигодонабувача у відносинах страхування вантажу // Форум права, 2012. № 1. С. 565–570.
10. Идельсон В. Р. Страхование право. Москва: Анкил, 1993. 112 с.
11. Брагинский М. И. Договор страхования. Москва: Статут, 2000. С. 38.
12. Судова практика розгляду цивільних справ, що виникають з договорів страхування: Лист Верховного Суду України від 19 липня 2011 року.
13. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 1 липня 2004 р. / Відомості Верховної Ради України. 2005. № 1. Ст. 1.

Milovska N. Legal status of the beneficiary under the insurance contract of civil liability

In the scientific research of Milovska Nadiya determines the features of the legal status of the beneficiary, as one of the parties of the insurance contract of civil liability. It is proved that the beneficiary qualifies as a third party, which is not a party to the insurance contract of liability, unknown in advance, but has suffered losses as a result of an insured event.

Keywords: beneficiary, contract of insurance, civil liability, rights and duties, insurable interest, insurance reimbursement.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ У ДОКТРИНІ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА

Пленюк М. Д.,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу проблем договірної права НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті звертається увага на те, що основоположне розуміння юридичного факту складалося в аспекті формально-догматичної юриспруденції під певним впливом юридичного позитивізму. Аналізуються різні розуміння поняття «юридичний факт» як у радянські часи, так і в сучасний період. Зроблено висновок, що сучасна доктрина цивільного права розглядає юридичні факти як компоненти правового побуту, вплетені у складну мережу соціальних відносин, які зумовлені економічними, політичними, соціальними факторами, тобто як правову та соціальну категорію.

Ключові слова: юридичні факти, цивільно-правові зобов'язання, правовідносини, правова конструкція, норма права, факти реальної дійсності, зобов'язання.

Побудова теорії зобов'язань являє собою одне з найважливіших завдань науки та одне з найважливіших питань для будь-якого законодавства, що розвивається [1, с. 2]. Саме такий шлях розвитку зобов'язального права у свій час було обрано й розробниками Цивільного кодексу України (далі – ЦК України). Нині, перейшовши десятилітній рубіж від прийняття ЦК України, сміливо можна підкреслити, що вектор розвитку законодавства про зобов'язання обрано правильно.

Сьогодні найбільшу за обсягом частину чинного ЦК України становлять положення зобов'язального права, які покликані забезпечувати ефективне регулювання зобов'язальних відносин, що виникають із різного роду юридичних фактів. Тому зрозуміло, що останніми роками зростає увага та інтерес і до